DOMSTOLENS DOM (Sjette Afdeling)

29. april 2004 *

I de forenede sager C-199/01 P og C-200/01 P,

IPK-München GmbH, München (Tyskland), ved Rechtsanwalt H.-J. Prieß, og med valgt adresse i Luxembourg,

mod

Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber ved J. Grunwald, som befuldmægtiget, og med valgt adresse i Luxembourg,

sagsøgere,

angående to appeller af dom afsagt den 6. marts 2001 af De Europæiske Fællesskabers Ret i Første Instans (Tredje Afdeling) i sag T-331/94, IPK-München mod Kommissionen (Sml. II, s. 779), hvori der er nedlagt påstand om ophævelse af denne dom,

* Processprog: tysk.

har

DOMSTOLEN (Sjette Afdeling),

sammensat af præsidenten, V. Skouris, som fungerende formand for Sjette Afdeling, og dommerne J.N. Cunha Rodrigues, J.-P. Puissochet, R. Schintgen og F. Macken (refererende dommer),

generaladvokat: J. Mischo
justitssekretær: R. Grass,

på grundlag af den refererende dommers rapport,

efter generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse den 10. juli 2003,

afsagt følgende

Dom

1 Ved to appelskrifter indleveret til Domstolens Justitskontor den 14. maj 2001 har IPK-München GmbH (herefter »IPK«) og Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber i medfør af artikel 49 i EF-statutten for Domstolen hver for sig iværksat appel af dom afsagt den 6. marts 2001 af Retten i Første Instans i sag T-331/94, IPK-München mod Kommissionen (Sml. II, s. 779, herefter »den appellerede dom«), hvorved Retten annullerede Kommissionens beslutning af 3. august 1994 om ikke at udbetale til IPK restbeløbet af en finansiel støtte tildelt i forbindelse med et projekt om oprettelse af en databank om miljøvenlig turisme i Europa (herefter »den anfægtede beslutning«).

2 Ved kendelse afsagt af Domstolens præsident den 15. oktober 2001 er de to sager blevet forenet med henblik på den skriftlige og mundtlige forhandling samt domsafsigelsen.

Sagens faktiske omstændigheder

3 Sagens faktiske omstændigheder, som de er fastslået af Retten i den appellerede dom, kan sammenfattes på følgende måde.

4 Den 26. februar 1992 offentliggjorde Kommissionen i *De Europæiske Fællesskabers Tidende* en meddelelse om indkaldelse af forslag med henblik på støtte til projekter inden for turisme og miljø (EFT C 51, s. 15).

5 Den 22. april 1992 forelagde IPK, som driver virksomhed inden for turisme, et forslag vedrørende et projekt om oprettelse af en databank om miljøvenlig turisme i Europa (herefter »forslaget«) til Kommissionen. Databanken skulle benævnes »Ecodata« (herefter »projektet«). I forslaget, som omfattede syv etaper med hensyn til projektets gennemførelse, var det præciseret, at IPK skulle koordinere projektet og ved udførelsen af opgaverne samarbejde med tre partnere, nemlig det franske selskab Innovence, det italienske selskab Tourconsult og det græske selskab 01-Pliroforiki.

6 Ved skrivelse af 4. august 1992 meddelte Kommissionen IPK, at den havde besluttet at bevilge en finansiel støtte på 530 000 ECU til projektet. Beløbet

udgjorde 53% af de forventede udgifter til projektet. Kommissionen anmodede sagsøgeren om at underskrive og returnere den erklæring fra støttemodtageren (herefter »erklæringen«), der var bilagt skrivelsen, og hvori vilkårene for udbetalingen af støtten var fastsat.

7 I erklæringen var det angivet, at 60% af støttebeløbet ville blive udbetalt, så snart Kommissionen havde modtaget erklæringen i underskrevet stand fra IPK, og at restbeløbet ville blive udbetalt, efter at Kommissionen havde modtaget — og godkendt — rapporterne vedrørende gennemførelsen af projektet, nærmere bestemt en foreløbig rapport, der skulle forelægges inden tre måneder efter begyndelsestidspunktet for projektets gennemførelse, og en endelig rapport bilagt regnskabsmæssig dokumentation, der skulle forelægges inden tre måneder efter projektets afslutning og senest den 31. oktober 1993.

8 Erklæringen blev underskrevet af IPK den 23. september 1992 og blev registreret i Kommissionens Generaldirektorat »Erhvervspolitik, Handel og Turisme og Erhvervsdrivende Foreninger« (GD XXIII) den 29. september 1992.

9 Ved skrivelse af 23. oktober 1992 meddelte Kommissionen IPK, at den forventede dennes første rapport senest den 15. januar 1993. I skrivelsen anmodede Kommissionen også IPK om at fremsende yderligere to foreløbige rapporter, den ene senest den 15. april 1993 og den anden senest den 15. juli 1993. Endelig gjorde Kommissionen IPK opmærksom på, at den endelige rapport skulle fremsendes senest den 31. oktober 1993. Kommissionen foreslog endvidere IPK at deltage i et projekt fra et tysk selskab, Studienkreis für Tourismus (herefter »Studienkreis«).

10 Den 24. november 1992 indkaldte kontorchefen i GD XXIII IPK og 01-Pliroforiki til et møde, der fandt sted uden deltagelse af Innovence og Tourconsult. På mødet krævede kontorchefen, at størstedelen af arbejdet og midlerne blev overdraget 01-Pliroforiki. IPK gjorde indsigelse herimod.

11 Den første tranche af den finansielle støtte, dvs. 318 000 ECU (60% af den samlede finansielle støtte på 530 000 ECU), blev udbetalt i januar 1993.

12 På et møde i Kommissionen den 19. februar 1993 blev Studienkreis' deltagelse i projektet drøftet. Nogle dage efter mødet blev projektet frataget den nævnte kontorchef i GD XXIII. Efterfølgende blev der indledt en disciplinærsag mod ham, som førte til, at han blev fjernet fra tjenesten.

13 Studienkreis blev i sidste instans ikke tilknyttet gennemførelsen af projektet. Den 29. marts 1993 indgik IPK, Innovence, Tourconsult og 01-Pliroforiki en formel aftale om fordeling af arbejdet og midlerne i forbindelse med projektet. Denne fordeling blev nærmere uddybet i den første rapport, som IPK fremsendte i april 1993.

14 IPK forelagde en anden rapport i juli 1993 og en endelig rapport i oktober 1993. IPK opfordrede endvidere Kommissionen til at deltage i en præsentation af de opgaver, der var blevet ført ud i livet. Denne præsentation fandt sted den 15. november 1993.

15 Ved skrivelse af 30. november 1993 meddelte Kommissionen IPK, at den fandt, at det indtil den 31. oktober 1993 gennemførte arbejde ikke i tilstrækkeligt omfang svarede til, hvad der var angivet i forslaget, og at Kommissionen ikke burde udbetale de resterende 40% af den påtænkte finansielle støtte på 530 000 ECU til projektet. Kommissionens beskrev de begrundelser, der havde ført til beslutningen på følgende måde i punkt 1-5 i skrivelsen:

»1. Projektet er langt fra at være afsluttet. Det oprindelige forslag opererede således med en pilotfase som den femte etape af projektet. Henholdsvis den

sjette og den syvende etape skulle være evaluering af systemet og udvidelse af dette (til de tolv medlemsstater), og det fremgår klart af tidsplanen på s. 17 i forslaget, at disse etaper skulle være gennemført som led i det projekt, som Kommissionen skulle bidrage til finansieringen af.

2. Pilotspørgeskemaet var åbenbart for detaljeret for projektet, navnlig når henses til de til rådighed stående ressourcer og projektets karakter. Det burde have været baseret på en mere realistisk vurdering af den information, der først og fremmest er behov for hos dem, som beskæftiger sig med turisme og miljø [...]

3. Sammenkoblingen af en række databaser med henblik på at oprette et distributivt databasesystem er ikke blevet gennemført den 31. oktober 1993.

4. Arten og kvaliteten af data fra prøveregionerne er meget skuffende, navnlig da der kun har været tale om fire medlemsstater med hver tre regioner. En stor del af de pågældende data i systemet er enten af marginal interesse eller irrelevant for spørgsmål med tilknytning til de miljømæssige aspekter af turisme, navnlig regionalt.

5. Det fremgår i tilstrækkelig grad af disse grunde og af andre åbenlyst foreliggende omstændigheder, at IPK har administreret og koordineret projektet dårligt og ikke har gennemført det i overensstemmelse med selskabets forpligtelser.«

16 Kommissionen meddelte endvidere i denne skrivelse IPK, at Kommissionen måtte sikre sig, at de 60% af den finansielle støtte, der allerede var udbetalt, dvs. 318 000 ECU, i overensstemmelse med erklæringen kun var anvendt til gennemførelse af det projekt, og den knyttede i skrivelsens punkt 6-12 nogle bemærkninger til IPK's rapport vedrørende anvendelsen af midlerne.

17 IPK meddelte, herunder navnlig i en skrivelse til Kommissionen af 28. december 1993, at selskabet var uenigt i indholdet af skrivelse af 30. november 1993. Den 29. april 1994 fandt der et møde sted mellem IPK og repræsentanter for Kommissionen med henblik på at drøfte uenigheden mellem selskabet og Kommissionen.

18 Ved den anfægtede beslutning meddelte direktøren i GD XXIII IPK, at selskabets svar af 28. december intet indeholdte, som kunne ændre Kommissionens opfattelse. Han bekræftede, at Kommissionen af de i skrivelsen af 30. november anførte grunde ikke ville udbetale yderligere midler til projektet. I samråd med andre tjenestegrene ville Kommissionen endvidere fortsat undersøge, om den ville kræve en del af de allerede udbetalte 60% tilbagebetalt.

Retsforhandlinger

19 Ved stævning indleveret til Rettens Justitskontor den 13. oktober 1994 anlagde IPK sag med påstand om annullation af den anfægtede beslutning.

20 Ved dom af 15. oktober 1997 i sagen IPK mod Kommissionen (sag T-331/94, Sml. II, s. 1665) frifandt Retten Kommissionen.

21 I dommens præmis 47 bemærkede Retten følgende:

»[...] det savner grundlag for [IPK] at gøre gældende, at Kommissionen har været skyld i forsinkelserne i projektets gennemførelse. Det bemærkes herved, at [IPK] først i marts 1993 påbegyndte forhandlinger med sine partnere vedrørende fordelingen af opgaverne med henblik på projektets gennemførelse, selv om sagsøgeren var det selskab, der skulle være koordinator. [IPK] lod dermed halvdelen af den tid, der var afsat til projektet, forløbe, uden at selskabet skabte grundlag for, at effektive arbejder realistisk kunne påbegyndes. Selv om [IPK] har sandsynliggjort, at en eller flere embedsmænd i Kommissionen på betænkelig måde gjorde sig skyldig i indblanding i projektet i perioden fra november 1992 til februar 1993, har sagsøgeren dog på ingen måde godtgjort, at denne indblanding medførte, at selskabet var fuldstændigt afskåret fra at indlede et effektivt samarbejde med sine partnere før marts 1993«.

22 Ved appelskrift indleveret til Domstolens Justitskontor den 22. december 1997 iværksatte IPK i medfør af artikel 49 i EF-statutten for Domstolen appel til prøvelse af Rettens dom af 15. oktober 1997 i sagen IPK mod Kommissionen.

23 I dom af 5. oktober 1999 i sagen IPK mod Kommissionen (sag C-433/97, Sml. I, s. 6795) fastslog Domstolen:

»15 [...] at [IPK], som det fremgår af præmis 47 i [Rettens dom af 15.10.1997 i sagen IPK mod Kommissionen], har sandsynliggjort, at tjenestemænd i Kommissionen havde blandet sig i projektet, som nærmere beskrevet i præmis 9 og 10 i [Rettens dom i sagen IPK mod Kommissionen], og at denne indblanding kan have haft betydning for projektets rette gennemførelse.

16 Under disse omstændigheder påhviler det Kommissionen at godtgøre, at appellanten, til trods for den omhandlede adfærd, fortsat havde været i stand til at gennemføre projektet på tilfredsstillende måde.

17 Det følger heraf, at Retten har begået en retlig fejl ved at kræve, at [IPK] skal godtgøre, at den adfærd, som tjenestemænd i Kommissionen havde udvist, havde afholdt appellanten fra at indlede et effektivt samarbejde med sine partnere.«

24 Domstolen ophævede følgelig Rettens dom af 15. oktober 1997 i sagen IPK mod Kommissionen, og hjemviste i henhold til artikel 54, stk. 1, i EF-statutten for Domstolen sagen til Retten.

25 IPK fremførte herefter til støtte for søgsmålet to anbringender om annullation vedrørende tilsidesættelse af henholdsvis visse generelle retsprincipper og EF-traktatens artikel 190 (nu artikel 253 EF).

Den appellerede dom

26 Retten fastslog i den appellerede doms præmis 35 for så vidt angår tvistens genstand, at skrivelsen af 30. november 1993 består af to dele. Første del af skrivelsen, dvs. punkt 1-5, omhandler Kommissionens afslag på at udbetale anden tranche af støtten og indeholder således begrundelsen for den anfægtede beslutning. Skrivelsens anden del, dvs. punkt 6-12 i skrivelsen af 30. november 1993, omhandler spørgsmålet om eventuel tilbagesøgning af de 60% af den allerede udbetalte støtte.

27 Retten bemærkede i præmis 36 i den appellerede dom, at, som Kommissionen også havde indrømmet i retsmødet, er punkt 6-12 i skrivelsen af 30. november 1993 ikke et led i begrundelsen for den anfægtede beslutning. Da disse punkter kun var rejst i relation til en eventuel fremtidig beslutning fra Kommissionens side om at kræve den allerede udbetalte tranche af støtten tilbagebetalt, fastslog Retten, at de argumenter, IPK havde fremført i stævningen vedrørende punkt 6-12 i skrivelsen af 30. november 1993, måtte afvises.

28 Hvad angår IPK's første anbringende vedrørende den hævdede tilsidesættelse af flere generelle retsprincipper, gengav Retten for det første i præmis 42-55 i den appellerede dom parternes argumenter vedrørende tidsfristen for afslutningen af projektet. Retten konkluderede, at beslutningen af 4. august 1992 om ydelse af finansiel støtte og den hermed forbundne erklæring pålagde IPK at afslutte projektet senest den 31. oktober 1993, og at IPK i øvrigt på s. 89 i den endelige rapport har indrømmet, at »denne dato var sidste frist for afslutningen af projektet«.

29 For det andet undersøgte Retten i præmis 56-63 i den appellerede dom parternes argumenter vedrørende projektets status pr. 31. oktober 1993, og fastslog, at det var ubestridt mellem parterne, at projektet ikke pr. denne dato opfyldte de betingelser, der var angivet i appellantens forslag, i det mindste ikke med hensyn til syvende etape.

30 For det tredje henviste Retten i præmis 64-75 i den appellerede dom til de af IPK fremførte grunde til, at fristen den 31. oktober 1993 var overskredet, nemlig forsinkelsen med udbetalingen af første tranche af støtten, mødet den 24. november 1992 og Kommissionens forsøg på at få Studienkreis tilknyttet projektet. Det var Rettens opfattelse, at Kommissionen allerede i sommeren 1992

og i hvert fald indtil den 15. marts 1993 udøvede pression over for IPK med henblik på, at Studienkreis blev inddraget i projektet.

31 Retten undersøgte for det fjerde i præmis 76-85 i den appellerede dom, hvorvidt Kommissionen havde godtgjort, at IPK til trods for Kommissionens indblanding med henblik på at få Studienkreis inddraget i projektet fortsat havde været i stand til at gennemføre projektet på tilfredsstillende måde (jf. Domstolens dom af 5.10.1999 i sagen IPK mod Kommissionen, præmis 16). Henset til, at Kommissionens indblanding havde forsinket projektet frem til marts 1993, var der ifølge Retten i præmis 84 i den appellerede dom intet, der gav holdepunkter for at antage, at det forhold, at projektet kun delvis var gennemført pr. 31. oktober 1993, også måtte tilskrives en angivelig manglende formåen fra IPK's side.

32 Retten fastslog i den appellerede dom bl.a. følgende:

»85 Herefter og i mangel af andre argumenter fra Kommissionens side må det fastslås, at Kommissionen ikke har bevist, at [IPK] på trods af Kommissionens indblanding, bl.a. med henblik på at inddrage Studienkreis i [projektet], »fortsat havde været i stand til at gennemføre projektet på tilfredsstillende måde«.

86 Henset til, at Kommissionen allerede fra sommeren 1992 og i det mindste indtil den 15. marts 1993 over for [IPK] insisterede på, at Studienkreis blev inddraget i [projektet] — selv om det ikke i sagsøgerens forslag eller beslutningen om ydelse af støtten er fastsat, at Studienkreis skal deltage i projektet — hvilket nødvendigvis har måttet forsinke projektets gennemførelse, og til, at Kommissionen ikke har bevist, at [IPK] trods denne indblanding havde været i stand til at gennemføre projektet på tilfredsstillende måde, må det fastslås, at Kommissionen har tilsidesat princippet om redelig handlemåde ved at afslå at udbetale anden tranche af støtten med henvisning til, at projektet ikke var afsluttet pr. 31. oktober 1993.«

33 Retten tiltrådte således dette anbringende uden at tage stilling til Kommissionens øvrige adfærd.

34 I præmis 88 og 89 i den appellerede dom beskrev Retten Kommissionens argument om, at der var tale om en ulovlig, hemmelig forståelse mellem kontorchefen i GD XXIII, Tzoanos, som der henvistes til i dommens præmis 10, og selskabet 01-Pliroforiki og IPK. Retten forkastede argumentet med følgende formulering:

»90 [...] hverken i den anfægtede beslutning eller i skrivelsen af 30. november 1993, som den anfægtede beslutning henviser til, er det nævnt, at der var en hemmelig forståelse mellem Tzoanos, 01-Pliroforiki og [IPK], som skulle have været til hinder for, at anden tranche af støtten blev udbetalt til sagsøgeren. Den anfægtede beslutning og skrivelsen af 30. november 1993 indeholder endvidere ikke nogen angivelse af, at Kommissionen var af den opfattelse, at støtten var blevet ydet [IPK] på en måde, der ikke var forskriftsmæssig. Kommissionens forklaring om, at der angiveligt skulle være en ulovlig, hemmelig forståelse mellem de berørte parter, kan ikke betragtes som en yderligere belysning under sagen af en begrundelse, der var anført i den anfægtede beslutning (jf. i samme retning Domstolens dom af 26.11.1981, sag 195/80, Michel mod Parlamentet, Sml. s. 2861, præmis 22, og Rettens dom af 12.12.1996, sag T-16/91 RV, Rendo m.fl. mod Kommissionen, Sml. II, s. 1827, præmis 45, og af 25.5.2000, sag T-77/95 RV, Ufex m.fl. mod Kommissionen, Sml. II, s. 2167, præmis 54).

91 Henset til, at Retten i medfør af EF-traktatens artikel 173 (efter ændring nu artikel 230 EF) kun skal prøve lovligheden af den anfægtede beslutning på grundlag af den begrundelse, der er indeholdt i den nævnte retsakt, kan Kommissionens argumenter vedrørende princippet »fraus omnia corrumpit« ikke tiltrædes.

92 Det må tilføjes, at såfremt Kommissionen efter at have vedtaget den anfægtede beslutning havde fundet, at de indicier, der er nævnt ovenfor i præmis 89, var tilstrækkelige til, at det måtte fastslås, at der var tale om en ulovlig, hemmelig forståelse mellem Tzoanos, 01-Pliroforiki og [IPK], som havde medført, at proceduren vedrørende tildelingen af støtten til [projektet] var behæftet med en mangel, kunne Kommissionen i stedet for under den foreliggende sag at fremføre en begrundelse, der ikke var omtalt i beslutningen, have trukket beslutningen tilbage og udstede en ny beslutning, hvorved den ikke alene afviste at betale anden tranche af støtten, men også krævede den allerede udbetalte tranche tilbagebetalt.

93 Den anfægtede beslutning må herefter annulleres, hvorved det er ufornødent at tage stilling til det andet anbringende, [IPK] har fremført.«

35 Retten annullerede således den anfægtede beslutning og pålagde Kommissionen såvel at bære sine egne omkostninger som at betale IPK's omkostninger for Retten og for Domstolen.

Appellerne

36 IPK har med sin appel nedlagt følgende påstande:

— Den appellerede dom ophæves i det omfang, det i dommens præmis 34-36 antages, at punkt 6-12 i Kommissionens skrivelse af 30. november 1993 ikke er en del af den anfægtede beslutnings begrundelse.

— Kommissionens appel afvises, subsidiært forkastes.

— Kommissionen tilpligtes at betale sagens omkostninger.

37 IPK har fremført tre anbringender til støtte for sin appel, nemlig for det første, at Retten ikke har iagttaget sagens genstand, for det andet, at Retten har tilsidesat sin begrundelsespligt, og for det tredje, at Retten har tilsidesat den bindende virkning af Domstolens dom af 5. oktober 1999 i sagen IPK mod Kommissionen.

38 Kommissionen har nedlagt følgende påstande i sin appel:

— Den appellerede dom ophæves, og Kommissionen frifindes.

— Subsidiært ophæves den appellerede dom, og sagen hjemvises til Retten til afgørelse.

— IPK's appel afvises, subsidiært forkastes.

— IPK tilpligtes at betale sagens omkostninger.

39 Kommissionen har i sin appel påberåbt sig fem anbringender vedrørende for det første, at Retten har foretaget en mangelfuld vurdering af beslutningens begrundelse og har tilsidesat forbuddet mod ugrundet berigelse, for det andet, at Retten har foretaget en urigtig vurdering af den hemmelige aftale mellem Tzoanos, selskabet 01-Pliroforiki og IPK, for det tredje, at Retten har foretaget en urigtig vurdering af Kommissionens forslag om, at Studienkreis skulle deltage i projektet, for det fjerde, at Retten ikke har taget stilling til følgerne af tilsidesættelsen af princippet om redelig handlemåde og for det femte, at Retten ikke har taget stilling til princippet dolo agit, qui petit, quod statim redditurus est og princippet fraus omnia corrumpit.

Formaliteten med hensyn til appellerne

IPK's appel

40 Artikel 92, stk. 2, i Domstolens procesreglement lyder således:

»Domstolen kan til enhver tid af egen drift efterprøve, om sagen skal afvises, fordi ufravigelige procesforudsætninger ikke er opfyldt, eller efter at have hørt parterne fastslå, at sagen er blevet uden genstand, og at det er ufornødent at træffe afgørelse. Afgørelse herom træffes i henhold til bestemmelserne i artikel 91, stk. 3 og 4.«

41 Artikel 49, stk. 1 og 2, i EF-statutten for Domstolen har følgende ordlyd:

»Der kan iværksættes appel til Domstolen, senest to måneder efter forkyndelsen af den pågældende anfægtede afgørelse, af afgørelser, hvorved den pågældende sags

behandling ved Retten er blevet afsluttet, samt af afgørelser, der afgør en del af en sags realitet, eller hvorved der tages stilling til en formalitetsindsigelse vedrørende Rettens kompetence eller en påstand om afvisning af sagen.

Appel kan iværksættes af enhver part, som helt eller delvis ikke har fået medhold. [...]«

42 Som det fremgår af præmis 28 i den appellerede dom, havde IPK nedlagt påstand om, at Retten annullerede den anfægtede beslutning. Da Retten i domskonklusionen fastslog, at beslutningen skulle annulleres i sin helhed, gav Retten i det hele IPK medhold i selskabets påstand. Da IPK således hverken helt eller delvist tabte sagen ved Retten, kan selskabet ikke iværksætte appel til Domstolen til prøvelse af Rettens dom, jf. artikel 49, stk. 2, i EF-statutten for Domstolen.

43 Det følger af ovenstående, at IPK's appel må afvises, uden at det er nødvendigt at behandle det af Kommissionen påberåbte anbringende om, at appellen skal afvises.

Kommissionens appel

44 IPK har gjort gældende, at det er åbenbart, at Kommissionens appel må afvises. Selskabet er af den opfattelse, at Kommissionen udtrykkeligt alene påberåber sig

rettergangsfejl. Det drejer sig imidlertid ikke om rettergangsfejl, som kan påberåbes under en appelsag for Domstolen. Fejlene er alene tilsidesættelser af bestemmelser om den retlige procedure, som hverken vedrører dommens indhold eller fejl ved anvendelsen af materiel ret.

45 IPK har endvidere gjort gældende, at en mangelfuld eller fejlagtig retlig vurdering, som Kommissionen med urette har påberåbt sig i forbindelse med første, andet og tredje rettergangsfejl, ikke udgør en sådan rettergangsfejl. Dette følger af, at denne mangelfulde eller fejlagtige retlige vurdering vedrører indholdet af en dom. Den manglende undersøgelse af de retlige konsekvenser af en tilsidesættelse af de generelle retsprincipper udgør endvidere en materiel fejl ved dommen og ikke en rettergangsfejl.

46 Første, andet, fjerde og femte anbringende vedrører i øvrigt for det første spørgsmålet om IPK's såkaldt mangelfulde præstation og for det andet spørgsmålet om en ulovlig forståelse, som tilsyneladende er tilvejebragt i strid med redelig handlemåde mellem kontorchefen i GD XXIII, virksomheden 01-Pliroforiki og IPK. Der er altså alene tale om spørgsmål vedrørende de faktiske omstændigheder, som Domstolen ikke kan prøve, idet appel er begrænset til retsspørgsmål. Kommissionens appel sigter reelt på en fornyet prøvelse af argumenter, som allerede er gjort gældende for Retten, hvilket i henhold til Domstolens praksis ikke er muligt.

47 I denne forbindelse bemærkes for det første, at da alle anbringenderne i Kommissionens appel rejser tvivl om Rettens vurdering af retsspørgsmål og således sigter på en kontrol såvel af den retlige kvalificering af de faktiske omstændigheder som af de retlige konsekvenser, Retten har udledt heraf, må IPK's påstand om, at disse anbringender ikke kan antages til realitetsbehandling, da de alene vedrører Rettens vurdering af de faktiske omstændigheder, forkastes. Kommissionens fejlagtige kvalificering af disse anbringender som procedure-

mangler har i øvrigt ingen betydning for, om de kan antages til realitetsbehandling.

48 For det andet bemærkes, at det fremgår af artikel 225 EF, af artikel 58, stk. 1, i statutten for Domstolen og artikel 112, stk. 1, litra c), i Domstolens procesreglement, at et appelskrift præcist skal angive, hvilke elementer der anfægtes i den dom, som påstås ophævet, samt de retlige argumenter, der særligt støtter denne påstand (jf. bl.a. dom af 4.7.2000, sag C-352/98 P, Bergaderm og Goupil mod Kommissionen, Sml. I, s. 5291, præmis 34, af 8.1.2002, sag C-248/99 P, Frankrig mod Monsanto og Kommissionen, Sml. I, s. 1, præmis 68, og af 6.3.2003, sag C-41/00 P, Interporc mod Kommissionen, Sml. I, s. 2125, præmis 15).

49 De krav til begrundelsen af appellen, som fremgår af de nævnte bestemmelser, kan således ikke anses for opfyldt, når appelskriftet blot gentager eller nøjagtigt gengiver de anbringender og argumenter, der er blevet fremført for Retten, herunder de anbringender og argumenter, der var støttet på faktiske omstændigheder, som Retten udtrykkeligt har afvist at lægge til grund (jf. bl.a. kendelse af 25.3.1998, sag C-174/97 P, FFSA m.fl. mod Kommissionen, Sml. I, s. 1303, præmis 24, og dommen i sagen Interporc mod Kommissionen, præmis 16).

50 Imidlertid kan retsspørgsmål, som Retten har behandlet, diskuteres på ny under en appelsag, såfremt appellanten bestrider Rettens fortolkning eller anvendelse af fællesskabsretten (jf. dom af 13.7.2000, sag C-210/98 P, Salzgitter mod Kommissionen, Sml. I, s. 5843, præmis 43). Hvis en appellant nemlig ikke således kunne basere sin appel på anbringender og argumenter, som allerede havde været fremført for Retten, ville appelproceduren blive berøvet en del af sin mening (jf. bl.a. dommen i sagen Interporc mod Kommissionen, præmis 17, og kendelse af 11.11.2003, sag C-488/01 P, Sml. I, s. 13355, præmis 39).

51 Med appellen i nærværende sag anfægtes imidlertid den vurdering, Retten har anlagt vedrørende en række retsspørgsmål, der var forelagt den i første instans. Appellen indeholder præcise angivelser af de punkter i den appellerede dom, der rejses kritik af, og af de anbringender og argumenter, den bygger på.

52 Imidlertid bemærkes, at i henhold til artikel 118 i Domstolens procesreglement finder samme reglements artikel 42, stk. 2, hvorefter der principielt ikke må fremsættes nye anbringender under sagens behandling, anvendelse på forhandlingerne for Domstolen i sager, der angår appel af en afgørelse fra Retten. Under en appel har Domstolen således kun kompetence til at tage stilling til Rettens bedømmelse af de anbringender, der er blevet behandlet for den (jf. dom af 1.6.1994, sag C-136/92 P, Kommissionen mod Brazzelli Lualdi m.fl., Sml. I, s. 1981, præmis 59, og af 28.5.1998, sag C-7/95 P, Deere mod Kommissionen, Sml. I, s. 3111, præmis 62, samt kendelse af 28.6.2001, sag C-352/99 P, Eridania m.fl. mod Rådet, Sml. I, s. 5037, præmis 52 og 53).

53 Kommissionen har ved første led i det første anbringende for det første kritiseret Retten for en mangelfuld vurdering af begrundelsen af den anfægtede beslutning, idet det ikke i den appellerede dom blev taget i betragtning, at beslutningen hvilede på to vidt forskellige begrundelser, nemlig for det første, at projektet ikke var afsluttet den 31. oktober 1993, idet både sjette og syvende etape manglede (jf. punkt 1 og 3 i skrivelsen af 30.11.1993), samt for det andet, at det arbejde, der allerede var udført af IPK i de fem første etaper og faktureret til en høj pris, var ubrugeligt (jf. punkt 2 og 4 i skrivelsen).

54 Kommissionen har anført, at på trods af, at dens betragtninger i punkt 2 og 4 i skrivelsen af 30. november 1993 ikke vedrører sjette og syvende etape, men derimod projektets indledende faser, hvor IPK havde udført arbejde, der kvantitativt var betydeligt — og for hvilket IPK havde haft tid nok — men helt

irrelevant, støtter Retten sig i den appellerede dom, ved alene at citere fra punkt 1 i nævnte skrivelse, udelukkende på den manglende gennemførelse af sjette og syvende etape. For så vidt som Retten ikke har undersøgt den anden begrundelse, som Kommissionen har gjort gældende i den anfægtede beslutning, for at nægte udbetaling af beløbet, er den appellerede dom mangelfuldt begrundet og behæftet med en retlig mangel.

55 Det bemærkes, at som generaladvokaten har anført i punkt 45 i forslaget til afgørelse, gjorde Kommissionen ikke for Retten gældende, at de overvejelser, som er opregnet i punkt 2 og 4 i skrivelsen af 30. november 1993, i sig selv var tilstrækkelige til at begrunde den anfægtede beslutning og undgå den annullation, der ifølge Retten følger af tilsidesættelsen af princippet om redelig handlemåde.

56 Da første led af det første anbringende således består af et nyt anbringende, kan det ikke antages til realitetsbehandling.

57 Kommissionen har for det andet med sit fjerde anbringende anført, at Retten af tilsidesættelsen af princippet om redelig handlemåde har udledt, at beslutningen skal annulleres i sin helhed. Kommissionen er af den opfattelse, at Retten med urette har forudsat et sammenfald mellem den finansielle værdi af sjette og syvende etape af projektet, som ikke er gennemført, og størrelsen af anden tranche af den finansielle støtte, som ikke er udbetalt. Dette viser, at Retten har ment, at værdien af sjette og syvende etape af projektet beløber sig til nøjagtig 40% af de samlede omkostninger ved det omhandlede projekt.

58 Kommissionen har gjort gældende, at Retten alene burde have annulleret den anfægtede beslutning for så vidt angår den del, hvor Kommissionen i henhold til sin beslutning nægtede at medvirke finansielt til udgifter, som IPK lovligt havde afholdt til projektets sjette og syvende etape, som derefter aldrig blev gennemført på grund af tidsmangel. For så vidt som Retten i præmis 93 i den appellerede dom har fastslået, at beslutningen skulle annulleres i sin helhed, har Kommissionen gjort gældende, at den har begået en retlig fejl.

59 I denne forbindelse bemærkes blot, at Kommissionen for Retten hverken nedlagde påstand om, at en eventuel annullation af den anfægtede beslutning skulle være delvis, eller påberåbte sig et anbringende som det i nærværende sag omhandlede.

60 Det følger heraf, at for så vidt som Kommissionen har gjort et nyt anbringende gældende for Domstolen, kan den ikke kritisere Retten for ikke at have annulleret den anfægtede beslutning delvis for så vidt angår Kommissionens afvisning af at udbetale finansiel støtte for sjette og syvende etape af projektet, og det fjerde anbringende kan derfor ikke antages til realitetsbehandling.

61 Herefter kan Kommissionens appel antages til realitetsbehandling, bortset fra første led af det første anbringende og fjerde anbringende.

Realiteten af Kommissionens appel

Andet og femte anbringende

62 Med andet og femte anbringende, som vil blive behandlet under ét og først, har Kommissionen kritiseret Retten for at have set bort fra de overvejelser, der fremgår af præmis 15 og 16 i Domstolens dom af 5. oktober 1999 i sagen IPK mod Kommissionen, navnlig for så vidt angår betydningen af den påståede ulovlige forbindelse mellem kontorchefen i GD XXIII, virksomheden 01-Pliroforiki og IPK.

63 Kommissionen har gjort gældende, at denne hemmelige forståelse forsinkede projektet mindst indtil februar 1993, idet projektpartnerne for det første ikke kunne blive enige om fordelingen af de midler, som den nævnte kontorchef i GD XXIII krævede tildelt den græske partner, hvilket satte projektet i stå, og for det andet, at IPK klart dækkede over kontorchefens handlinger. I henhold til præmis 15 og 16 i Domstolens dom af 5. oktober 1999 i sagen IPK mod Kommissionen skulle Retten have undersøgt, hvorvidt Kommissionen havde bevist, at IPK på trods af de omtvistede handlinger stadig var i stand til at forvalte projektet på tilfredsstillende vis. Det er Kommissionens opfattelse, at Retten, ved at se bort fra dens argument om, at der forelå en ulovlig hemmelig forståelse, som irrelevant, har begået en retlig fejl.

64 Kommissionen har endvidere hævdet, at Retten ved at fastslå, at den ikke var en strafferetlig instans og ikke kunne tage stilling til spørgsmålet om en hemmelig forståelse, tilsidesatte princippet dolo agit, qui petit, quod statim redditurus est og princippet fraus omnia corrumpit.

65 Heroverfor har IPK anført, at der aldrig har været en ulovlig hemmelig forståelse mellem kontorchefen i GD XXIII, virksomheden 01-Pliroforiki og IPK. Beslutningens lovlighed skal udelukkende bedømmes under hensyn til begrundelsen for dens vedtagelse, og, som det blev fastslået af Retten, indeholder beslutningen ingen passus om en såkaldt ulovlig hemmelig forståelse mellem IPK, den omtalte kontorchef og virksomheden 01-Pliroforiki.

66 Det fremgår af fast retspraksis, at pligten til at begrunde en akt, der indeholder et klagepunkt, har til formål at gøre det muligt for Domstolen at udøve sin kontrol med hensyn til afgørelsens lovlighed, og at give afgørelsens adressat oplysninger, der er tilstrækkelige til at fastslå, hvorvidt afgørelsen er korrekt eller behæftet med en mangel, hvorefter dens lovlighed kan anfægtes. Det følger heraf, at begrundelsen principielt skal meddeles den pågældende samtidig med den afgørelse, der indeholder et klagepunkt, og at manglen på begrundelse ikke kan afhjælpes gennem den omstændighed, at den pågældende erfarer grundene til afgørelsen under en sag for Domstolen (dommen i sagen Michel mod Parlamentet, præmis 22).

67 I øvrigt bemærkes, at i henhold til EF-traktatens artikel 173 (efter ændring nu artikel 230 EF) skal Retten kun prøve lovligheden af den anfægtede beslutning på baggrund af den begrundelse, der er indeholdt i den nævnte retsakt.

68 Kommissionen har med den omhandlede beslutning af de grunde, der anføres i skrivelse af 30. november 1993, afvist at udbetale IPK de resterende 40% af den påtænkte finansielle støtte på 530 000 ECU til projektet. Kommissionen underrettede i skrivelsen IPK om, at den fandt, at det indtil den 31. oktober 1993 gennemførte arbejde ikke i tilstrækkeligt omfang svarede til, hvad der var angivet i forslaget, og beskrev i punkt 1-6 i skrivelsen de begrundelser, der havde ført til beslutningen.

69 Det fremgår af nærværende doms præmis 15, at det hverken i skrivelsen af 30. november 1993 eller i den anfægtede beslutning nævnes, at der skulle være en hemmelig forståelse mellem kontorchefen i GD XXIII, 01-Pliroforiki og IPK. Det er således med rette, at Retten i præmis 90 i den appellerede dom ikke har betragtet en sådan forståelse som begrundelse for den anfægtede beslutning.

70 Med bemærkningen om, at skrivelsen af 30. november 1993 og den anfægtede beslutning ikke indeholdt nogen angivelser vedrørende Kommissionens betragtning om, at den finansielle støtte var blevet udbetalt til IPK på en måde, der ikke var forskriftsmæssig, fastslog Retten i øvrigt med rette, at Kommissionens forklaring vedrørende den hævdede ulovlige forståelse mellem de omhandlede parter ikke kunne betragtes som en yderligere belysning under sagen af en begrundelse, der var anført i den anfægtede beslutning, og at den retspraksis, der nævnes i præmis 66 i nærværende dom, fandt anvendelse i den foreliggende sag.

71 Retten kunne under disse omstændigheder i præmis 91 i den appellerede dom uden at begå en retlig fejl udlede af samtlige disse grunde, at Kommissionens argumenter vedrørende princippet fraus omnia corrumpit ikke kunne tiltrædes. Da princippet dolo agit, qui petit, quod statim redditurus est i øvrigt ikke blev fremført for Retten, kan Kommissionens argument om, at Retten har tilsidesat dette princip, ikke realitetsbehandles.

72 Kommissionens andet og femte anbringende må således afvises, idet de delvis ikke kan antages til realitetsbehandling og delvis må forkastes.

Tredje anbringende

73 Kommissionens tredje anbringende, som dernæst må undersøges, hviler på, at Retten i præmis 64-86 i den appellerede dom har foretaget en urigtig vurdering og en selvmodsigende analyse vedrørende Kommissionens forslag om at lade Studienkreis deltage i projektet.

74 Kommissionen er af den opfattelse, at selv om Retten fastslog, at Kommissionen ikke i den foreliggende sag havde ladet ydelsen af den finansielle støtte være afhængig af godkendelsen af Studienkreis' deltagelse, fandt Retten, at Kommissionen kunne have pålagt Studienkreis' medvirken ved at have gjort støttetildelingen afhængig heraf. Kommissionen har således peget på, at Rettens ræsonnement er selvmodsigende, for så vidt som den alligevel fastslog, at Kommissionens forslag om at tilknytte Studienkreis udgjorde en tilsidesættelse af princippet om redelig handlemåde.

75 Dette anbringende hviler på en fejlagtig fortolkning af den appellerede dom.

76 Retten fastslog i den appellerede doms præmis 69, at såfremt Kommissionen havde fundet, at Studienkreis' deltagelse var en afgørende eller ønskelig forudsætning for projektets korrekte gennemførelse, kunne Kommissionen i sin beslutning om ydelse af den finansielle støtte have indsat en sådan betingelse. De eventuelle ansøgere ville så have vidst, hvad de skulle forvente og havde kunnet tage de nødvendige forholdsregler. Det fremgår imidlertid af sagens akter, at Kommissionen i sin beslutning om at yde finansiel støtte havde godkendt IPK's forslag uden at stille betingelse om Studienkreis' eventuelle deltagelse i projektets gennemførelse.

77 Kommissionen udøvede allerede i sommeren 1992 og indtil den 15. marts 1993 pression over for IPK med henblik på, at Studienkreis blev inddraget i projektet, således som Retten har bemærket i den appellerede doms præmis 70-75. Retten har således med rette fastslået, at den pression, Kommissionen udøvede over for IPK, udgjorde en indblanding, der forsinkede IPK i gennemførelsen af projektet.

78 I præmis 76-85 i den appellerede dom har Retten endvidere fastslået, at Kommissionen ikke har bevist, at IPK på trods af Kommissionens indblanding, bl.a. med henblik på at inddrage Studienkreis i projektet, fortsat havde været i stand til at gennemføre projektet på tilfredsstillende måde. Retten har således med rette fastslået i præmis 86 i dommen, at Kommissionen havde tilsidesat princippet om redelig handlemåde ved at afslå at udbetale anden tranche af den finansielle støtte med henvisning til, at projektet ikke var afsluttet pr. 31. oktober 1993.

79 I modsætning til, hvad Kommissionen har anført, kan Rettens analyse ikke betragtes som selvmodsigende.

80 Herefter må det tredje anbringende forkastes.

Andet led af det første anbringende

81 Med andet led af det første anbringende, som afslutningsvis må undersøges, har Kommissionen gjort gældende, at Retten med sin afgørelse har fremkaldt en

ugrundet berigelse for IPK, for så vidt som afgørelsen pålægger Fællesskabet at betale for unødvendigt arbejde, der strider mod projektet, og at den ikke har foretaget en passende juridisk vurdering.

82 I denne forbindelse bemærkes, at inden for rammerne af Domstolens kontrol med lovligheden af fællesskabsinstitutionernes retsakter erklærer den i henhold til artikel 231, stk. 1, EF den anfægtede retsakt for ugyldig, såfremt klagen findes berettiget.

83 I henhold til artikel 233, stk. 1, EF skal den institution, hvis retsakt annulleres, gennemføre de nødvendige foranstaltninger til opfyldelse af Domstolens dom. Bestemmelsen pålægger den berørte institution at undgå, at enhver retsakt, der skal træde i stedet for den annullerede retsakt, er behæftet med de samme ugyldighedsgrunde som dem, der er fastslået i dommen om annullation (dom af 14.9.1999, sag C-310/97 P, Kommissionen mod AssiDomän Kraft Products m.fl., Sml. I, s. 5363, præmis 56).

84 Kommissionen har i nærværende sag set bort fra såvel virkningen af den appellerede dom, som i henhold til artikel 231, stk. 1, EF annullerer den anfægtede beslutning, som de foranstaltninger, den var forpligtet til at gennemføre for at opfylde dommen i henhold til artikel 233, stk. 2, EF.

85 Retten annullerede den anfægtede beslutning, hvorved Kommissionen afviste at udbetale IPK de resterende 40% af den påtænkte finansielle støtte på 530 000

ECU til projektet. Retten fastslog i præmis 94 i den appellerede dom, at det påhviler Kommissionen at gennemføre de til dommens opfyldelse nødvendige foranstaltninger. Retten pålagde således Kommissionen at undgå, at enhver beslutning, som skal træde i stedet for den anfægtede beslutning, er behæftet med samme mangler som opregnet i den appellerede dom. Retten har i modsætning til, hvad Kommissionen har anført, ikke pålagt Fællesskabet at tildele de 40% af den finansielle støtte, som endnu ikke er udbetalt, og har således ikke forpligtet Kommissionen til at betale for arbejde, som efter dennes opfattelse har været ubrugeligt og har gået imod projektet.

86 Andet led af det første anbringende må således forkastes.

87 Da de af Kommissionen fremførte anbringender til støtte for appellen således delvis må afvises og delvis må forkastes, må appellen forkastes i det hele.

Sagens omkostninger

88 I henhold til procesreglementets artikel 69, stk. 2, der ifølge artikel 118 finder anvendelse i appelsager, pålægges det den tabende part at betale sagens omkostninger, hvis der er nedlagt påstand herom. I henhold til artikel 69, stk. 3, første afsnit, kan Domstolen dog bestemme, at hver part skal bære sine egne omkostninger, hvis hver af parterne henholdsvis taber eller vinder på et eller flere punkter. De to appellanter har delvis tabt sagen, og de bør derfor pålægges at bære deres egne omkostninger.

På grundlag af disse præmisser

udtaler og bestemmer

DOMSTOLEN (Sjette Afdeling)

1) **Appellerne forkastes.**

2) **Hver part bærer sine egne omkostninger.**

Skouris Cunha Rodrigues Puissochet

Schintgen Macken

Afsagt i offentligt retsmøde i Luxembourg den 29. april 2004.

R. Grass V. Skouris

Justitssekretær Præsident